

คำลักษณนามในภาษาไทยถิ่นจังหวัด เชียงใหม่ ขอนแก่น สระบุรี และสุราษฎร์ธานี

นางสาว อະรุณี รัตนกุล

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2529

ISBN 974-566-521-5

013617

i 18284928

Classifiers in the Thai Dialects Spoken in Chiang Mai,
Khon Kaen, Saraburi and Surat Thani

Miss Arunee Ratanakul

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Linguistics

Graduate School

Chulalongkorn University

1986

หัวข้อวิทยานิพนธ์

คำลักษณะนามในภาษาไทยถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ขอนแก่น สระบุรี และ
สุราษฎร์ธานี

โดย

นางสาว อະรุณี รัตนกุล

ภาควิชา

ภาษาศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว.กัลยา ดิงศรีทิพย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.สรชัย พิศาลบุตร)

รักษาการในตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนรักษาการในตำแหน่งคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... *สิริพร วงศ์วิภากร* ..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพียรศิริ วงศ์วิภากร)

..... *อ. อมรา* ..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์)

..... *ปราณี กุลละวณิชย์* ..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์)

..... *ม.ร.ว.กัลยา* ..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ม.ร.ว.กัลยา ดิงศรีทิพย์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ คำลักษณนามในภาษาไทยถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ขอนแก่น สระบุรี และ
สุราษฎร์ธานี

ชื่อนิติคน นางสาว อะรุณี รัตนกุล

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. ภัทยา ติงศภัทิย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์

ภาควิชา ภาษาศาสตร์

ปีการศึกษา 2528

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาการใช้คำลักษณนามในภาษาไทยถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ขอนแก่น สระบุรี และสุราษฎร์ธานี เพื่อดูว่าคำลักษณนามที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นดังกล่าวมีอะไรบ้าง มีความหมายอย่างไร และใช้แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร วิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบหรืออรรถลักษณะ (componential analysis) โดยกำหนดความหมายของคำลักษณนามจากคำนามที่เกิดร่วมและแสดงความหมายของคำลักษณนามในรูปของอรรถลักษณะ

ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า คำลักษณนามในภาษาไทยถิ่น 4 ภาษาดังกล่าว แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ตามอรรถลักษณะได้ 13 ประเภท ซึ่งแตกต่างกันตามอรรถลักษณะ เช่น มีชีวิต ไม่มีชีวิต เป็นของใช้ เป็นภูมิประเทศ มีสีฐานยาว และมีสีฐานกลม เป็นต้น สำหรับการใช้คำลักษณนามพบว่า ภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 มีจำนวนคำลักษณนามต่างกัน และพบว่าในภาษาไทยถิ่นดังกล่าวมีการใช้คำลักษณนามเหมือนกัน เป็นจำนวนมาก ส่วนที่ต่างกันนั้นมีทั้งที่ต่างกันที่ความหมายและ/หรือรูป ซึ่งแสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ที่ต่างกันของผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ได้

Thesis Title   Classifiers in the Thai Dialects Spoken in Chiang
Mai, Khon Kaen, Saraburi and Surat Thani

Name   Miss Arunee Ratanakul

Thesis Advisor   Assistant Professor M.R. Kalaya Tingsabhad, Ph.D.
Associate Professor Pranee Kullavanijaya, Ph.D.

Department   Linguistics

Academic Year   1985

ABSTRACT

This thesis is a study of classifiers in the Thai dialects spoken in Chiang Mai, Khon Kaen, Saraburi and Surat Thani. The main purpose is to find out what classifiers are used in these Thai dialects, to analyze their meanings and to see whether the number and the use of classifiers vary. Componential analysis is used in the analysis of the meanings of classifiers. The meaning of classifiers is inferred from the nouns that the classifier occurs with and is shown in the form of a set of semantic features.

The results of the analysis show that the classifiers in the Thai dialects can be divided into 13 main categories, which are differentiated by such features as animate, inanimate, utensils, long, round etc. As for the use of the classifiers, it is found that the number of classifiers varies from dialect to dialect. Moreover it is found that many classifiers in these dialects are used in the same way while the others differ in meaning, form, or both meaning and form. Such variation reflects difference in world views of the speakers of the four dialects.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว.กัลยา ดิงศภัทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และขอเสนอแนะอื่น เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปราวณี กุลละวณิชย์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้สละเวลาอันมีค่า เพื่อให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขการวิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พร้อมทั้งขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณนารี ยศชาติ และครอบครัว และคุณแก้วพา แสงโตชัย ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการติดต่อผู้บอกภาษา ร.อ.สมหมาย ดีประดิษฐ์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การทำวิจัย และผู้บอกภาษาทั้ง 4 ท่าน รวมทั้งบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้ให้ทุนสำหรับการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยซาบซึ้งในความรัก กำลังใจ และความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน เสมอมาจาก คุณพ่อ คุณแม่ และพี่ ๆ ที่รักยิ่ง รวมทั้งเพื่อน ๆ โดยเฉพาะ คุณสุรีย์พร ใหญ่สง่า และ คุณณฤมล จันทรสุมวงศ์ จึงขอกราบขอบพระคุณ และขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 สมมุติฐานการวิจัย	2
1.4 ขอบเขตการวิจัย	2
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
1.6 ทบทวนวรรณกรรม	3
1.6.1 การศึกษาคำลักษณะนาม เชิงพรรณนา	3
1.6.2 การศึกษาคำลักษณะนาม เชิงเปรียบเทียบ	10
1.7 อักษรย่อ และสัญลักษณ์	18
2 การดำเนินการวิจัย	19
2.1 สํารวจเอกสาร สิ่งพิมพ์ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่าง ๆ ...	19
2.2 เตรียมรายการคํานามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา	19
2.3 เลือกบริเวณที่ใช้เก็บข้อมูล	19
2.4 เลือกผู้บอกภาษา	19
2.5 วิธีการเก็บข้อมูล	20

2.6	วิเคราะห์คำลักษณนามในภาษาไทยถิ่น 4 ภาษา	20
2.7	เปรียบเทียบคำลักษณนามในภาษาไทยถิ่น 4 ภาษา	21
2.8	สรุปผล และอภิปรายผล	21
3	วิเคราะห์คำลักษณนามในภาษาไทยถิ่นจังหวัด เชียงใหม่ ขอนแก่น สระบุรี และ สุราษฎร์ธานี	22
3.1	ประเภทของอรรถลักษณะ	22
3.2	รูปแบบของอรรถลักษณะ	23
3.3	อรรถลักษณะของคำลักษณนามใน 4 ภาษา	27
3.4	คำลักษณนามที่มีเสียงคล้ายคลึงกัน	32
4	เปรียบเทียบคำลักษณนามในภาษาไทยถิ่นจังหวัด เชียงใหม่ ขอนแก่น สระบุรี และ สุราษฎร์ธานี	36
4.1	ความหมายและรูปเหมือนกันทุกภาษา	37
4.2	ความหมายและรูปเหมือนกันบางภาษา	45
4.3	ความหมายเหมือนกันทุกภาษา รูปต่างกันทุกภาษา	63
4.4	ความหมายเหมือนกันบางภาษา รูปต่างกันทุกภาษา	64
4.5	ความหมายเหมือนกันบางภาษา รูปต่างกันบางภาษา	65
4.6	ความหมายเฉพาะภาษา	67
5	สรุปผลและอภิปราย	84
5.1	การใช้คำลักษณนามในภาษาไทยถิ่น 4 ภาษา	84
5.2	โลกทัศน์ของผู้พูดภาษาไทยถิ่น 4 ภาษา ที่แสดงออกในการ ใช้คำลักษณนาม	85
5.3	อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	91

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	93
ภาคผนวก	95
ประวัติผู้เขียน	111

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย